

Huiselijk geweld tijdens de zwangerschap

Monitor Aanpak Kindermishandeling en Huiselijk Geweld

Met de *Monitor Aanpak Kindermishandeling en Huiselijk Geweld* kunnen gemeenten hun aanpak op dit gebied volgen, bijsturen en vergelijken met andere gemeenten. De monitor bevat de tien beleidsdoelstellingen voor de preventie en aanpak van kindermishandeling die de Kinderombudsman in 2014 formuleerde, en daarnaast een aantal beleidsdoelstellingen rondom huiselijk geweld. Deze factsheet gaat over de beleidsdoelstelling 'Alle vrouwen worden in de zwangerschap op (extreme) risicosituaties voor kindermishandeling gescreend en krijgen indien nodig een effectief preventieprogramma aangeboden'. De monitor wordt beheerd door het Nederlands Jeugdinstituut en Movisie.

Het belang van screening op risicosituaties tijdens de zwangerschap

Een zwangerschap zorgt voor een grote verandering in de meeste relaties. De dynamiek tussen partners verandert: naast geliefden worden ze ook ouders. Dit kan voor spanning in de relatie zorgen. Dat vergroot de kans op partnergeweld.

Ongeveer 5 tot 8 procent van de vrouwen wordt tijdens de zwangerschap mishandeld¹. Dit is schadelijk voor de zwangere vrouw én het ongeboren kind. Een kind loopt een verhoogde kans op fysieke schade, groeivertraging en vroeggeboorte, maar loopt ook het risico om later zelf mishandeld of verwaarloosd te worden. De meeste meldingen bij Veilig Thuis gaan over kinderen jonger dan 3 jaar.

De meeste vrouwen die tijdens de zwangerschap met partnergeweld te maken krijgen, waren hier ook vóór de zwangerschap al de dupe van. Het gedrag van plegers kan tijdens de zwangerschap veranderen. Sommige plegers richten het geweld specifiek op de buik of genitaliën van de zwangere vrouw. Anderen gaan over op psychisch geweld om het kind niet lichamelijk te schaden. Extra kwetsbare groepen zijn jonge stellen die kort bij elkaar zijn en stellen bij wie de zwangerschap ongewenst is.

¹ Saltzman, L. E., Johnson, C. H., Colley Gilbert, B., & Goodwin, M. M. (2003). Physical abuse around the time of pregnancy: An examination of prevalence and risk factors in 16 states. *Maternal and Child Health Journal*, 7, 31-43.

Tijdig onderkennen van partnergeweld is noodzakelijk. Als er geweld in de partnerrelatie is, houdt de man de vrouw vaak sterk onder controle. Om geweld te kunnen onderkennen is het nodig dat professionals een vrouw alleen kunnen spreken, zodat zij eventueel geweld met elkaar kunnen bespreken.

Een goed voorbeeld: Boxtel

Boxtel pakt de screening van zwangere vrouwen en het organiseren van hulp goed aan. Diana Piek, teammanager CJG, vertelt over hun werkwijze. 'Alle verloskundigen kunnen risicofactoren herkennen en bespreken met zwangere vrouwen. Als zij risico's zien, kunnen ze direct overleggen met het consultatiebureau, de POP poli (samenwerking tussen psychiatrie, verloskunde en kindergeneeskunde) en jeugdhulp. In overleg met het gezin brengt de verloskundige hulp op gang. De veiligheid van het (ongeboren) kind staat daarbij voorop.'

Vaak wordt het programma *Voorzorg* of specialistische thuiszorg ingezet. Ook kan de gemeente op sociaal-medische gronden een indicatie geven voor kinderopvang. Na het maken van een veiligheidsplan kunnen

> DRIE TIPS UIT BOXTEL:

1. Organiseer je samenwerking;
2. Zet veiligheid altijd voorop;
3. Schroom niet om te investeren. Beter €12.000,- uitgeven aan het programma *Voorzorg*, dan later nog veel hogere maatschappelijke kosten hebben.

familie en netwerk extra ondersteuning bieden. Zo kunnen ouders vaak zelf voor hun kind blijven zorgen. Als dat echt niet verantwoord is, werken alle partijen snel samen aan een andere oplossing.

Gemeentelijk beleid: de screening van en hulp aan zwangere vrouwen in risicosituaties

Van de 127 aangesloten gemeenten die de vragenlijst van de monitor hebben ingevuld, hebben 35 gemeenten (28%) de screening van en hulp voor vrouwen in risicosituaties voor kindermishandeling in het gemeentelijk beleid opgenomen. Gemeenten met meer dan 100.000 inwoners hebben dit onderwerp vaker in hun beleidsplan opgenomen dan kleinere gemeenten. Van de gemeenten zonder gemeentelijk beleid op dit onderwerp is 54% van plan hier in de toekomst beleid op te ontwikkelen. Gemeenten met 100.000 tot 250.000 inwoners zijn minder vaak van plan om het alsnog in hun beleid op te nemen dan kleinere gemeenten. Gemeentelijk beleid heeft pas effect als de doelgroep wordt bereikt.

Kaart Nederland met de 127 aangesloten gemeenten (groen gemarkeerd)

Opvallend is dat slechts een derde van de 35 gemeenten die beleid hebben rondom dit thema zicht heeft op het bereik van de doelgroep.

Op grond van de antwoorden is een score gemaakt voor de screening van zwangere vrouwen in de gemeenten. Bij een score van 0 is er nog niets geregeld, bij een score van 100 is er voorzien in borging én effectieve acties én is minstens 80% van de doelgroep bereikt. In figuur 1 is deze verdeling voor het thema screening tijdens de zwangerschap (donkergroen) weergegeven ten opzichte van de totaalscores op alle doelstellingen in de monitor (lichtgroen). Van de 35 gemeenten die screening van zwangere vrouwen in hun beleid hebben opgenomen, heeft twee derde een score tussen 50 en 80.

Wat kunnen gemeenten doen?

Gemeenten kunnen op verschillende manieren aandacht geven aan screening van en hulp voor zwangere vrouwen in risicosituaties. Ze kunnen kwaliteitseisen stellen aan organisaties, sturen op ketensamenwerking en specifieke programma's inkopen. Bijna alle gemeenten sturen op deze drie items. De meerderheid doet dat door de inzet van risico-instrumenten, richtlijnen en protocollen, samenwerkingsafspraken en het ontwikkelen van een multidisciplinaire aanpak (Figuur 2). Veel gemeenten kochten specifieke programma's in. Bijna de helft van die gemeenten kocht de interventie *Voorzorg* of *Stevig Ouderschap* in.

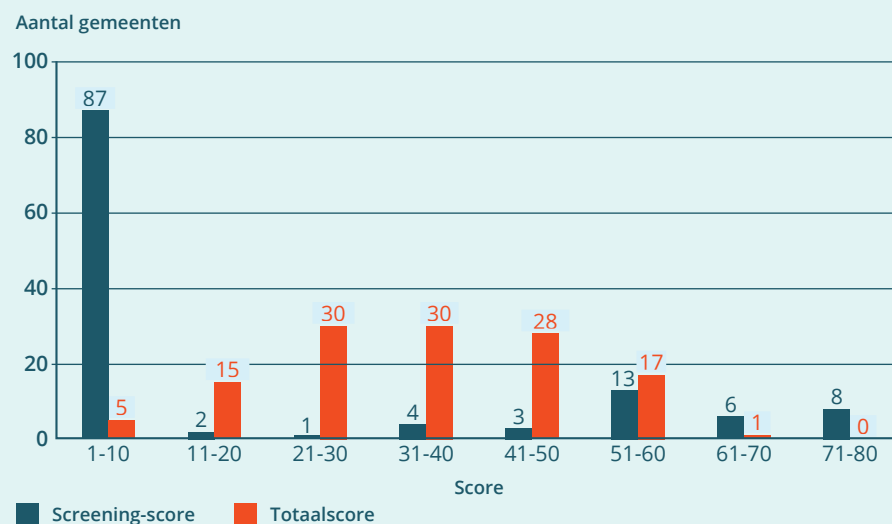
> Colofon

© 2016 Nederlands Jeugdinstituut

Contactpersonen: Daphne Kann en Erik Jan de Wilde
Gemeenten kunnen zich gratis aanmelden voor de monitor.

Meer informatie:
www.nji.nl/Monitor-Aanpak-Kindermishandeling

Figuur 1. Screening zwangerschap scores versus totaalscores Monitor Aanpak Kindermishandeling en Huiselijk Geweld (n=127)

Figuur 2. Inzet van beleidsmaatregelen: sturing op kwaliteitseisen, ketensamenwerking en de inzet van specifieke programma's (n=35)

